

Дмитро Чередниченко

У січні 1951 року журнал «Пороги» вміщує поетичну добірку Леоніда Полтави. Серед віршів — «З циклу «Лірика», навіяний далекими спогадами рідної землі. Точніше б відчуття стану природи, її настрою, змальоване штрихами юного прочитання:

Тане сніг на вологому вітрі,
Тануть хмари над чорним селом.
Чути: березень має в повітрі
Голубим журавлиним крилом.
Осідають підковані сани,
Темні води біжать у поля...
І здається: навіки розтануть
І душа, і село, і земля...

Мені пощастило розмовляти з багатьма земляками й односельцями родини Пархомовичів (таке справжнє прізвище поета) — і всі говорили про його батька Едуарда Адамовича як про чудового лікаря, щирого й доброго чоловіка, інтелігентну людину; про його матір Любов Улянівну із Солянників (люди кажуть — Олеянівну) — як про гарну вчительку, розумну й вольову жінку, мужню й мудру наставницю. Всі найкращими словами згадували сумлінного й здібного хлопця Льоньку та його милу сестру, красуню Валю. Однокласники й однокласниці вірили, що їхній побратим Леонід Пархомович стане відомим письменником, і досі сподіваються на зустріч із ним. Він десь є, він живий, він мусить довго жити, бо він не тільки їхній улюбленець, він виразник їхніх думок, почувань і сподівань.

Справді, Леонід Пархомович (або ще Єнсен, як прибрав собі він «неопізнане» прізвище для безпечного проживання на чужині) став видатним письменником. Літературне ім'я його — Леонід Полтава. Народився 24 серпня 1921 року в селі Вовківцях Роменського району Полтавської області. 1938 року Леонід поступає до Ніжинського учительського інституту. Десь через тиждень забирають його батька — Едуарда Адамовича. Лише ось недавно з'ясувалося, що 21 вересня його судила трійка, а 24-го вирок було виконано. Скасовано вирок аж 1959 року. Але нічого про це Леонід не знав.

Як же Леонідові пощастило-таки закінчити інститут? Є думка, що за нього заступився Максим Рильський, який навіть надавав Леонідові допомогу, коли той розповів сумну «біографію». Леонід бував у Максима Тадейовича вдома й на дачі, листувався з ним і все життя пам'ятав його дружні уроки й поради. Присвятив йому ряд віршів, а також на смерть свого вчителя написав «Баладу про п'ятого лебедя». Як він згадував, «16 листів М. Рильського... згоріло в бараці десь біля Юнгфернгайде, в Берліні, куди, мабуть, безпосередньо влучила літунська бомба (ми сиділи у рівчаку)». Очевидно, допомагав Леонідові і професор Микола Сайко, його викладач, письменник.

Інститут він закінчив 1940 року. Де працював (вчителював?), ще не вдалося з'ясувати. Але звернемо увагу на виноску в книжці Івана Левадного: «Леонід Полтава — майстер різноманітних жанрів». Л. Полтава перебував один час до війни у м. Люстдорфі (тепер Чорноморка) біля Одеси. Це дало йому нагоду докладніше опанувати німецьку мову (у Люстдорфі жили німці-колоністи, зліквідовані або виселені після війни) та спостерігати за життям чорноморських рибалок». Певно, що цю інформацію автор дістав із вуст поета. Може, саме тут і працював Леонід 1940/41 навчальний рік? Адже щоб «докладніше опанувати німецьку мову», потрібен був час. Ясно одне: Чорне море й Одеса прилюбилися письменникові так, що все творче життя були в центрі уваги й художнього осмислення. 1941/42 навчальний рік (образно кажучи) Леонід Пархомович працював у Ромні в газеті «Відродження». Як на мене, саме про це — його новела «Прекрасний розгром», де в образі Василя пізнаємо Леоніда, а Остап, — може, й справжнє ім'я, бо письменник згадує його і в цій новелі, й у «Листах до батька в Сибір» (хоч у поемі події переніс у Лубні):

І тебе, мій Остапе, друже,
Що зі Львова прибув у Лубні,
Що приніс в незасіяні душі
Синьо-жовтої квітки вогні, —
Пригадай, як збирали зброю,
Як виводили: «Не пора»,
Як сказав: «Ми німецькі розбої
Охолодим водою Дніпра!»

Пам'ятаючи дружні поради Максима Рильського та Володимира Сосюри, Леонід Полтава пише поезії, вміщує в журналах «Наші дні», «Малі друзі», «Дорога», «Дозвілля» та в українських газетах. 1946 року в Регенсбурзі створює п'єсу для дітей «Мишача війна» і віршовану казку «Мавпячий король». В Аугсбурзі виходить перша поетична збірка Леоніда Полтави «За мурами Берліна» (1946). «Таку гармонійну цілість між формою і змістом рідко трапляється читати серед наших теперішніх екзильних поезій, — писав Леонід Мосендз. — Це є справді збірка, а не поетична саламаха. Збірка, ведена одною

провідною думкою, виконана майже бездоганно щодо літературно-мистецької форми».

1948 року виходить збірка «Жовті каруселі», 1952 — «Українські балади», 1958 — «Римські сонети». Прикметно, що навіть у книжці з італійських вражень на чільному місці — думки про Батьківщину. Насамперед він у цьому південному краї «зустрічається» з Михайлом Коцюбинським, що «стояв на капрійському шпилі, як на вершині світової слави». І хоч де перебуває поет, а бачить священні образи рідного краю: «О земле предківська! Ти знов переді мною/ Ввижаєшся і тут іконою ясною».

1951-1952 року в двотижневику «Сучасна Україна» друкується, а 1952-го в Мюнхені виходить окремим виданням збірка новел Леоніда Полтави «У вишневій країні». Післямову до неї написав земляк Іван Кошелівець. «Дедалі частіше, — читаємо в ній, — Полтава починає повертати до прози. Сам він вважає себе учнем Хвильового, Яновського і італійця Маляпарте. Явища, на наш погляд, майже несполучні і щодо навчання дуже різної вартості: наскільки небезпечно українському письменникові вважати своїми метрами перших двох, настільки ж корисно вчитися в останнього. Але тим цікавіше буде чекати на наслідки».

Більшість свого життя Леонід Пархомович прожив під «справжнім прізвищем» Ёнсен — прізвищем-оберегом від хижих полювальників на непокірні душі, прізвищем-легендою. Милу й прекрасну версію він вибудував про свій шведський родовід у славетному романі «1709». Наштовхнули його на це шведські могили над Сулою, на які він бігав школярем, а може, й збирався на них із дідом Привоєм (Яковом Федоровичем Богославським). Згадує Леонід ці могили й у новелі «У вишневій країні», змальовуючи портрет своєї сестри в образі Аглаї: «Вона висока і струнка, колись, раніше була б із неї темноока дівка, що стереже вночі шведські могили біля Ромна — міста історії і ромашок...» Аж ось нещодавно вдалося добути й документи справжнього Леоніда (їх зберегла двоюрідна його сестра по батькові — Гаїк Елеонора Олександрівна). Копію атестата зрілості про закінчення Любецької середньої школи, випсаного на ім'я Пархомовича Леоніда Едуардовича. Виписку з метричної книги Гросс-Вердерського римсько-католицького приходського костелу за 1898 рік, яка засвідчує, що Леонідів батько Пархомович Едуард Адамович народився 28 липня 1898 року в місті Ромні Полтавської губернії. Довідку від 28 травня 1949 року — учительці Вовківської середньої школи Роменського району Сумської області Пархомович (Соляник) Любові Ул. Довідку від 31/XII 1934 р. лікареві Пархомовичу Едуарду Адамовичу про те, що він дійсно закінчив 16 грудня 1934 року Київський державний медичний інститут. Клопотання Пархомович Ядвіги Адамівни в різні інституції за долю брата Едуарда Адамовича. Посвідку про смерть Леонідової сестри Пархомович Валентини Едуардівни (померла 14 червня 1945 року). І, нарешті, повідомлення СБУ про трагічну долю Леонідового батька — Пархомовича Едуарда Адамовича, нар. 1898 року. Тепер я бачу, що обране прізвище-легенда Ёнсен

зобов'язувало його служити вірою й правдою державницькій ідеї славетного гетьмана України Івана Мазепи, тим часом і берегло його від фатального кінця. А пам'ять про свою родину він проніс через усі лихоліття й потрясіння. За словами вдови письменника пані Галини, кілька родинних світлин і досі зберігаються в його домашньому архіві.

Волею Божою народився Леонід Полтава у день, про який мріяв усе життя — в день Незалежності України (до якого не дожив трохи більше року). Про це зворушливо й зримо писав він у поемі «Обжинки» (книга «Профілі»). «Україно, совісте моя!» — звертався. А далі: «Україно, на твої обжинки. Ще душа поета прилетить». Він передчував, він уже бачив переможні салюти на честь найбільшого свята свого народу:

Хай дороги будуть — не стежинки,
Хай мільйони — на єдину путь!
Україно, справиш ти обжинки,
Ті, що їх Державою назвуть.

У країна-держава звиває волошковий вінок на пошану свого провісника і співця.

Л-ра: Київ. — 2002. — № 1—2. — С. 116—118.